

Zasada trwałości decyzji a tryby nadzwyczajne

Decyzje w przedmiocie pomocy materialnej dla studentów korzystają z ochrony, jaką daje im zasada trwałości decyzji. Oznacza to, że wadliwe decyzje ostateczne, wydane przez organy stypendialne, można wyeliminować z obrotu prawnego, ale konieczne jest skorzystanie z trybów nadzwyczajnych.

Jacek Pakuła 02 grudnia 2024

Zgodnie z art. 86 ust. 2 PSWiN, przyznanie świadczeń pomocy materialnej dla studentów oraz odmowa przyznania następują w drodze decyzji administracyjnej. Do postępowania stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Pojawiają się pewne wątpliwości, czy należy stosować te przepisy wprost, czy odpowiednio. Pod rządami ustawy z 2005 r. ustawodawca posługiwał się formułą, że chodzi o odpowiednie stosowanie. Dziś takiego przepisu już nie ma, ale trzeba mieć na uwadze, że organy przyznające pomoc materialną są organami w znaczeniu funkcjonalnym. Oznacza to, że nadal stosuje się przepisy KPA odpowiednio. Nie chodzi więc o nadmierny formalizm, ale o przeprowadzenie postępowania sprawnie, dynamicznie, z zachowaniem gwarancji procesowych dla studentów, co należy rozumieć, że stan faktyczny został prawidłowo ustalony i ocena prawna przyjęta przez organy również jest prawidłowa. Te kwestie są coraz lepiej opanowane przez organy stypendialne. Pisanie, w szczególności uzasadnianie decyzji w przedmiocie odmowy przyznania pomocy materialnej, broni się w sądami administracyjnymi, chociaż oczywiście są i takie wyroki, zgodnie z którymi uchyla się zaskarżone decyzje.

Uwagę musi przykuwać jednak zagadnienie trwałości decyzji, zwłaszcza takiej, na podstawie której przyznano świadczenie. Czasami jednak okazuje się, że decyzja ta z różnych powodów jest nieprawidłowa i powinna zostać wyeliminowana z obrotu prawnego.

Skoro stosujemy do wydawania decyzji w przedmiocie przyznania pomocy materialnej dla studentów przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, to należy pamiętać o art. 16 KPA, zgodnie z którym: uchylene lub zmiana decyzji ostatecznych, stwierdzenie ich nieważności oraz wznowienie postępowania może nastąpić tylko w przypadkach przewidzianych w kodeksie lub ustawach szczególnych.

Po pierwsze, decyzje ostateczne, to takie od których nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Skoro postępowanie w przedmiocie przyznania pomocy materialnej, co do zasady jest dwuinstancyjne, to w zależności od ustroju organów stypendialnym (rektor i upoważniony pracownik, np. prodziekan i prorektor; komisja stypendialna i odwoławcza komisja stypendialna) przyjmuje się, że studentowi przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub odwołanie w terminie 14 dni od dnia otrzymania zaskarżonej decyzji. Upływ terminu oznacza, że decyzja organu I instancji po upływie 14-dniowego terminu do złożenia odwołania (wniosku o ponowne rozpatrzenie) staje się ostateczna. Walor ostateczności należy również przypisać decyzjom wydanym w II instancji.

Po drugie, wraz z upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja w przedmiocie (odmowy) przyznania pomocy materialnej dla studentów zyskuje walor ostateczności, co należy rozumieć, że korzysta z domniemania legalności. Domniemanie to oznacza, że taka decyzja, bez względu, czy jest ona pozytywna, czy negatywna, jest ważna i powinna być wykonywana póki nie zostanie zmieniona, uchylona lub nie zostanie stwierdzona jej nieważność przez właściwy organ i z zachowaniem przepisanej trybu postępowania.

Po trzecie, zasadą jest, że decyzja ostateczna może być wzruszona przy wykorzystaniu trybów nadzwyczajnych, ale wymagana jest tutaj precyzja. Chodzi zarówno o przesłanki zastosowania określonego trybu, jak i przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego, którego wynikiem winna być ocena co do zasadności zastosowania tego trybu.

Po czwarte, postępowanie w trybie nadzwyczajnym może być wszczęte na żądanie strony, jak i z urzędu, przez organ. W tym drugim przypadku należy pamiętać, że organ winien zawiadomić stronę o wszczęciu takiego postępowania. Postępowanie w ramach trybu nadzwyczajnego również toczy się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, a kończy je decyzja administracyjna.

Po piąte, decyzja administracyjna wydana jako wynik postępowania prowadzonego w ramach trybu nadzwyczajnego również korzysta z zasady dwuinstancyjności, co oznacza, że służy od niej odwołanie albo wnioski o ponowne rozpatrzenie, jak i objęta jest kontrolą sądową.

Po szóste, pod pojęciem trybów nadzwyczajnych w specyfice decyzji jako wyniku postępowania w przedmiocie przyznania pomocy materialnej dla studentów, należy rozumieć:

- wznowienie postępowania, o którym mowa w art. 145 kpa;
- uchylenie lub zmianę decyzji, o których mowa w art. 154 i 155 kpa;
- stwierdzenie nieważności decyzji, o którym mowa w art. 156 kpa;
- stwierdzenie wygaśnięcia decyzji, o którym mowa w art. 162 kpa w zw. z art. 94 ust. 2 PSWiN;
- uchylenie przez rektora decyzji komisji stypendialnej lub odwoławczej komisji stypendialnej niezgodną z przepisami prawa, o którym mowa w art. 86 ust. 4 PSWiN.

Szczegółowe omówienie ww. trybów to jednak temat kolejnych wpisów. Czytelnikom zaś pozostaje polecić podręcznik pt. Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi, których autorami są: Wojciech Chróścielewski, Jan Paweł Tarno i Paweł Dańczak (Wydawnictwo Wolters Kluwer, wyd. 8, Warszawa 2021).

Pod adresem: <https://pomocmaterialna.pl/ministerstwo/2024/> dostępna jest aktualna oferta bezpłatnych webinarów. Zapraszamy do udziału!

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią projektu Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki pt. Pomoc materialna dla studentów - kompetentnie i na czas! - II edycja, który decyzją Ministra Nauki został dofinansowany i jest zrealizowany w 2024 roku jako zadanie publiczne w ramach konkursu pn. „Organizowanie i animowanie działań na rzecz Środowiska akademickiego”.

